

ANNE-BABA ÇOCUK YETİŞTİRME TUTUMLARI ve ÜÇ FARKLI ÖLÇEK GELİŞTİRME ÇALIŞMASI

Arzu ÖZYÜREK*

ÖZ

Anne-babaların çocuk yetiştirme tutumları, genellikle bireylerin kendilerini değerlendirmelerine bağlı olarak incelenmektedir. Oysa aynı konuyla ilgili bireylerin görüşleri, tutumları ve bir başkasının gözlemine dayalı bilgiler birlikte değerlendirildiğinde daha anlamlı ve güvenilir veriler elde edilebilir. Bu çalışmada, anneler ve babaların çocuk yetiştirmeye ilişkin görüşleri ve tutumlarının belirlenmesi amacıyla üç farklı ölçek geliştirme çalışmasına yer verilmiştir. Çalışma grubu, ortaokul dönemi çocuğa sahip üç farklı gruptan oluşmuştur. İlk grup 112 anne ve 111 baba olmak üzere 223 ebeveyn, ikinci çalışma grubu 99 anne ve 100 baba olmak üzere 199 ebeveyn, üçüncü çalışma grubu 109 anne ve 105 baba olmak üzere 214 ebeveyn-den oluşmuştur. Verilerin analizinde AFA ile ölçeklerin faktör yapıları belirlenmiştir. Güvenirlik için Cronbach alfa katsayısı, test-tekrar test korelasyonu, alt ve üst %27'lik dilim güvenilirliğine bakılmıştır. Geçerlik çalışmasında ise görünüş geçerliği için uzman görüşlerine başvurulmuştur. Sonuç olarak; “Çocuk Yetiştirmeye Yönelik Anne-Baba Görüşleri Ölçeği (ÇOYGÖ)-C Formu” olarak isimlendirilen ölçeğin anne-babaların çocuk yetiştirmeye ilişkin görüşlerini, “Anne-Baba Tutum Ölçeği (ABTÖ)-C Formu” olarak isimlendirilen ölçeğin anne-babaların çocuk yetiştirme tutumlarını, “Eşlerin Çocuk Yetiştirme Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği (ESTÖ)-C Formu” olarak isimlendirilen ölçeğin anne-babaların birbirlerinin çocuk yetiştirme tutumlarını belirlemeye yönelik güvenilir ölçekler olduğuna karar verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Anne-baba tutumları, çocuk yetiştirme tutumu, eşler, ölçek geliştirme, ortaokul dönemi.

* Doç. Dr., Karabük Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Çocuk Gelişimi Bölümü.
a.ozyurek@karabuk.edu.tr

Makalenin Geliş Tarihi: 18.04.2018 Kabul Tarihi: 09.07.2018

PARENTS ATTITUDES AND A STUDY ON DEVELOPING THREE DIFFERENT SCALES

ABSTRACT

Parenting attitudes are usually examined based on the self-evaluation of the individuals. However, more meaningful and reliable data can be obtained when the views, attitudes, and the information based on the observations of other related individuals are also evaluated. In the present study, three different scales were developed in order to determine the views and attitudes of mothers and fathers on raising children based on the need to evaluate their views and attitudes on the topic separately. The first study group included 112 mothers and 111 fathers (n=223) with middle school children, the second study group included 99 mothers and 100 fathers (n=199) and the third study group included 109 mothers and 105 fathers (n=214). In data analysis, scale factor structures were determined with EFA. For reliability, Cronbach's alpha coefficient, test-retest correlation, upper and lower 27% segment reliability were examined. Validity was determined by expert opinion for face validity. As a result, it was concluded that the scale named Parent Views on Raising Children Scale (PVRCS)-C Form was a reliable scale to determine the view of the parents on parenting, the scale named Parental Attitude Scale (PAS)-C Form was a reliable scale to determine the parenting attitudes, and the scale named Assessment of Parenting Attitudes of Couples Scale (APACS)-C Form was a reliable scale to determine the views of the couples on the parenting attitudes of each other.

Key Words: Parent attitudes, child rearing attitude, couples, scale development, middle school period

GİRİŞ

Tutumlar kişi, nesne veya düşüncelere yönelik duygu, düşünce ve inançlar bütünüdür. Tutumlar, öğrenme yoluyla sonradan edinilir ve yaşantı yoluyla değiştirilebilirken tutumların etkisiyle kişilere, varlıklara veya olaylara belli bir şekilde davranılır. Bireylerin tutumları bilinirse, ilerideki davranışları kısmen kestirilebilir (Özyürek, 2010). Anne ve babaların çocuklarına yönelik tutum ve davranışları ise, çocukların toplumun beklentilerine uygun ve çevresiyle uyumlu bireyler olarak yetişmesinde, gelecekte nasıl bir yetişkin olacağı üzerindeki etkisiyle önemli bir yere sahiptir (Aksoy, 2016; Connolly ve O'Moore, 2003; Liyanage et al, 2003).

İnsan davranışlarını şekillendiren ve yönlendiren en yaygın olarak bilinen sosyal yapı ailedir. Aile, onu oluşturan unsurlarıyla etkileşimde bulunan bir yapıya sahiptir (Özabacı ve Erkan, 2014). Aile sevgi ve güvenlik, beslenme ve barınma gibi temel ihtiyaçların karşılıksız olarak karşılandığı bir ortamdır.

Aile içinde birey ve aile çift yönlü bir etkileşim içerisindedir. Bu nedenle, anne-babaların çocuklarına karşı tutumları anne-babaya, çocuğa veya ailenin içinde bulunduğu sosyo kültürel şartlara göre değişiklik gösterebilir (Baran ve Yurteri Tiryaki, 2016; Özyürek, Begde, Özkan ve Yavuz, 2013). Anneler ve babalar çocuklarına olumlu veya olumsuz tutumlar sergileyebilirler. Demokratik tutum olumlu tutumdur ve demokratik tutum benimsenen aile ortamında karşılıksız sevgi, haklar ve sorumluluk dağılımında denge vardır, çocuklar önemsenir ve görüşlerine değer verilir, bağımsızlıkları desteklenir (Erkan, 2013). Sağlıklı aile iletişimde, aile bireyleri birbirlerini olduğu gibi kabul eder, değer verir, anne-baba çocuk yetiştirme sorumluluğunu kabul eder (Üstün, 2013). Aşırı baskıcı ve otoriter tutumda, kuralları otorite belirler, çocuktan kurallara kayıtsız şartsız uyması beklenir, aksi halde cezalandırılır. Aşırı koruyucu tutumda yetişkinler çocukların herhangi bir şey yapmasına fırsat vermeden onun yerine yapar, çocuk aşırı bir şekilde korunup kollanır (Seydoğulları, 2008). Aşırı hoşgörülü tutumda çocuğa karşı abartılı bir sevgi sunulur ve çocuk sınırsız haklara sahiptir. Tutarsız tutumda davranışlarda bir tutarlık yoktur ve neyin ne zaman doğru ya da yanlış olduğu belli değildir. Anne ve baba arasındaki sıcak ve sağlıklı ilişkiler çocuklarla etkileşimlere de yansır, çocuklarına olumlu tutum ve davranışlar geliştirmelerinden önemli rol oynar. Olumlu tutumlar çocuğun kişilik, zihin, dil, motor, sosyal ve duygusal gelişimini de olumlu etkiler (Çağdaş, 2012; Eisenberg et al, 2003).

Anne-baba tutumlarının çocuğun gelişimi üzerindeki etkilerinden hareketle, pek çok akademik çalışmada anne-baba tutumlarının belirlenmesine çalışılmıştır. Tutumların davranışsal boyutu yanında bilişsel ve duyuşsal boyutu da bulunduğundan tutumların değerlendirilmesi oldukça zordur. Somut olmayan durumları ölçmek oldukça güçtür (Çetin, 2017; Ercan ve Kan, 2004). Mevcut anne-baba tutumlarını belirlemeye yönelik ölçme araçları, anne-babaların çocuklarını yetiştirmeye yönelik bireysel görüşlerini algıladıkları biçimde belirtmeleri veya çocukların anne-babalarının tutumlarını değerlendirmeleri şeklindedir. Özellikle bireyler, tutumlarının nasıl olduğunu fark etmeyebilirler. Nitel yöntemlerden gözlem, insan yaşamının hem tüm alanlarıyla ilgili bilgi toplamaya imkan sunan bir tekniktir ve gözetleme yoluyla bilgi edinme yöntemidir (Kepçeoğlu, 2001). Bu nedenle kişisel beyanından ziyade, davranışların gözlenmesi daha doğru bilgiler verebilir. Fakat gözlem yapmak belirli bir zaman gerektirdiği için araştırmalar için ekonomik görünmemektedir ve bireylerin çocuklarıyla etkileşimlerinin ev ortamında gözlenmesi mümkün olmayabilir veya gözlendiğini bilen bireyler olduğundan farklı davranışlar sergileyebilirler (Tezbaşaran, 2008).

Anne-babalar, çocuklarına yönelik tutumlarını ifade ederken aslında konuyla ilgili görüşlerini ifade ediyor olabilirler. Bunun nedeni, tutumlar ve görüşlerin birbirine benziyor olmasıdır. Fakat görüşler, bireylerin belirli durumlara gösterdikleri tepkileri yansıtırken tutumlar bireyin bu tepkilerindeki etkileri ifade etmektedir. Bireyler görüşlerinin farkındadırlar, ama tutumlarının farkında olamayabilirler. Görüşler, genellikle tarama listeleri ve anketlere ölçülmektedir (Tezbaşaran, 2008). Tüm bu nedenlerle, annelerin ve babaların çocuk yetiştirme tutumlarını farklı açılardan irdeleyerek değerlendirmek amaçlanmıştır. Annelerin ve babaların çocuk yetiştirme konusundaki görüşleri ve anne-babalık tutumları farklı ölçme araçlarıyla değerlendirilirken, bu tutumların gözlenmesini içeren başka bir ölçme aracıyla da değerlendirilmesini amaçlayan bir ölçek geliştirilmesi amaçlanmıştır. Görüş ve tutumları bireyler kendileri beyan ederken gözleme dayalı değerlendirmeyi, zamanlarının büyük bir çoğunluğunu birlikte ve aynı ortamda geçiren eşlerin birbirlerini gözlemlerine bağlı olarak yapılmasının gözlemin olumsuz etkilerini ortadan kaldıracığı öngörülmüştür. Bu çalışmada, ortaokula giden çocuğu olan annelerin ve babaların çocuk yetiştirme konusundaki görüşleri, tutumları ve eşlerin gözlemine dayalı olarak tutumlarının belirlenmesine yönelik üç ölçeğin geliştirilmesi ele alınmıştır.

Maddelerin Oluşturulması

Konuyla ilgili alan yazın taraması sonucunda, anne ve babaların çocuk yetiştirme tutumlarını ifade eden maddeler oluşturulmuştur. Maddeler demokratik, baskıcı-otoriter, aşırı hoşgörülü, aşırı koruyucu, mükemmeliyetçi ve tutarsız tutuma uygun olarak belirlenmiştir. Ölçek maddeleri oluşturulması aşamasında üç farklı form düzenlenmiştir.

Geçerlik Çalışmaları

Geçerlik, ölçme aracının ölçülecek bir özelliği farklı değişkenlerle karıştırmadan ölçebilme düzeyidir. Bu amaçla kapsam geçerliği, elde edilen puanların farklı bir ölçütün puanlarıyla karşılaştırılması ve ölçeğin yapısının araştırılmasını içermektedir (Gezen, 2013; Kan, 2006). Bu çalışmada ise görünüş geçerliğinden yararlanılmış, uzman görüşleriyle görünüş geçerliği sağlanmaya çalışılmıştır (Büyüköztürk, 2003). Madde havuzunda her bir form için 70'er madde yer almış ve her bir form maddelerin ilişkili olduğu tutuma uygunluğu, açıklık ve anlaşılabilirliği açısından ölçme ve değerlendirme, okul öncesi eğitim, çocuk gelişimi ve psikoloji alanından toplam 9 uzmana gönderil-

miştir. Uzman görüşleri sonrası, olumsuz eylem bildiren maddelerin olumlu ifadelerle yazılarak düzeltilmiş, uzun olduğu düşünülen bazı maddeler daha kısa cümlelerle yeniden ifade edilmiştir. Birbiriyle örtüştüğü düşünülen 11 madde çıkarılmıştır. Ebeveyn çocuk yetiştirme görüşlerine yönelik madde ifadeleri “...yapılmalıdır”, tutum değerlendirmesine yönelik madde ifadeleri “ben....yaparım” ve eşlerin tutumunu değerlendirmeye yönelik madde ifadeleri “eşim...yapar” şeklinde düzenlenmiştir.

Formlar ve örnek maddeler Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Ölçek formları ve örnek maddeler

Ölçek Formu	Örnek Madde
Çocuk Yetiştirmeye Yönelik Anne-Baba Görüşleri Ölçeği-ÇOYGÖ	Çocuk olumlu davranışlar sergilediğinde övülmelidir.
Anne-Baba Tutum Ölçeği-ABTÖ	Çocuğum olumlu davranışlar sergilediğinde, onu överim.
Eşlerin Çocuk Yetiştirme Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği-EŞTÖ	Eşim, çocuğumuz olumlu davranışlar sergilediğinde, onu över.

Tablo 1’de görüldüğü gibi ölçek formlarında, benzer maddeler farklı ifadelerle düzenlenmiştir.

Verilerin toplanmasında uygulama öncesi, ölçek formlarının giriş kısmına katılımcılar için açıklama yazılmış, maddeler her üç formda da rastgele sıralanmış ve “Tamamen Katılıyorum” ve “Hiç katılmıyorum” arası beşli likert derecelendirme yapılmıştır. Böylece bireylerin verilen ifadeye katılım düzeyini belirtmeleri istenirken, verilerin analizinde seçeneklerin derecelerine göre sayısal değer atanarak nicel verilerek dönüştürülmesi hedeflenmiştir (Turan, Şimşek ve Aslan, 2015).

Kapsam geçerliği, test maddelerinin ölçülmek istenen özelliği yansıtip yansıtmadığına ilişkin fikir vermektedir. Bu aşamada, alan uzmanları tarafından maddelerin uygunluğuna bakılmaktadır (Büyüköztürk, 2003). Çalışmada, uzman görüşleriyle kapsam geçerliği sağlanmaya çalışılan her bir formda 59’ar madde yer almıştır. Formlar deneme uygulaması için hazır hale getirilmiştir.

Ölçek Puanlarının Değerlendirilmesi

Kullanılan 5'li likert tipi derecelendirme “Tamamen Katılıyorum-5 puan” ve “Hiç katılmıyorum-1 puan” arası puanlamaktadır. ÇOYGÖ puanlarının yüksekliği, annelerin veya babaların ilgili alt boyutta yer alan tutuma ilişkin görüşlerinin daha baskın olduğunu göstermektedir. ABTÖ puanlarının yüksek olması annelerin veya babaların ilgili alt boyutta yer alan çocuk yetiştirme tutumlarının daha baskın olduğunu, EŞTÖ puanlarının yüksekliği ise eşlerin gözlemlerine dayalı olarak diğer ebeveynin (annelerin veya babaların) ilgili alt boyutta yer alan çocuk yetiştirme tutumlarının daha baskın olduğunu ifade etmektedir.

Ön Deneme Uygulaması

Ön deneme aşamasında, taslak ölçeklerin Karabük ilinde ikamet eden ortaokul yaş grubunda çocuğa sahip dört ebeveyne uygulanması sonrasında üç ölçeğin bir arada kullanılmasının uygulamada zorluk oluşturacağı görülmüştür. Katılımcılar üç ölçeğin birbirinin aynısı olduğunu söyleyerek cevaplamaktan sıkıldıklarını ifade etmişlerdir. Bu nedenle, deneme uygulamasında her bir ölçek için farklı çalışma grubu kullanılmasının daha güvenilir olacağı düşünülmüştür.

Deneme Uygulaması

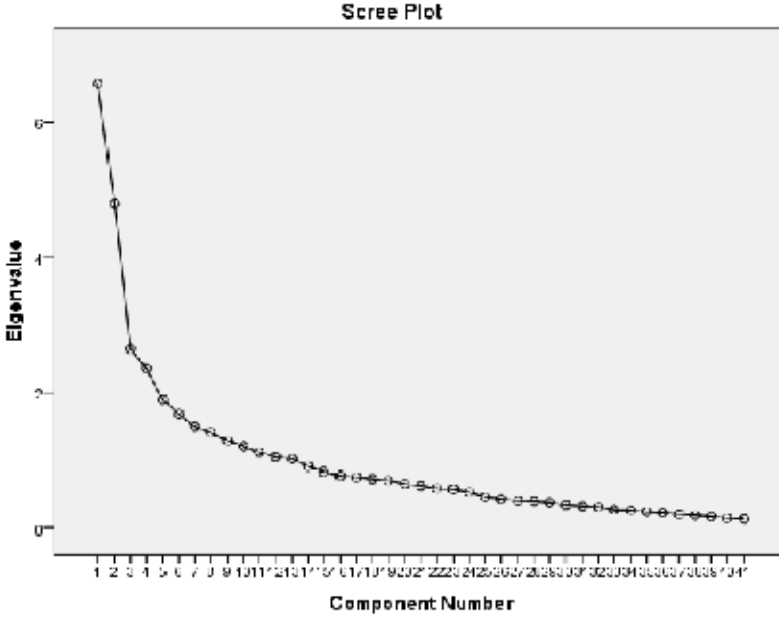
Çalışma için etik ve resmi izinler alındıktan sonra Karabük İlinde ikamet eden, çocuğu okul öncesi, ilkokul ve ortaokula devam eden anne-babalara ulaşılması hedeflenmiştir. Bu çalışmada, en az bir çocuğu ortaokula devam eden anne-babalarla yapılan uygulamaya yer verilmiştir. Karabük İlindeki ortaokullara gidilerek çalışma hakkında bilgi verilmiş, veli katılımının sağlanabileceğini söyleyen rehber öğretmenler ve sınıf öğretmenleri aracılığıyla ölçek formları anne-babalara ulaştırılmıştır. Dağıtılan formların yaklaşık üçte biri geri dönmüştür ve geri dönüş sağlanan, ölçek maddelerinin tümünün işaretlendiği formlar değerlendirmeye alınmıştır Böylece ÇOYGÖ için 112 anne ve 111 baba (n=223), ABTÖ için 99 anne ve 100 baba (n=199) ve EŞTÖ için 109 anne ve 105 baba (n=214) çalışma grubunu oluşturmuştur.

Madde Analizi

İstatistiksel olarak ölçeklerin yapı geçerliğinin belirlenmesi için Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) tekniği kullanılmıştır (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyükoztürk, 2010). Faktör analizine uygunluğu için yapılan KMO testinin sonucunun .50 ve üzeri, Bartlett küresellik testi sonuçlarının istatistiki açıdan anlamlılığı dikkate alınmıştır (Jeong, 2004).

ÇOYGÖ madde analizleri

Yapılan KMO testi .71, Bartlett küresellik testi anlamlı ($p<0,01$) bulunmuştur. Değişkenler arasındaki orta düzeydeki korelasyonlar dikkate alınarak veri setinin faktör analizi yapılmasına uygunluğuna (Kalaycı, 2009), karar verilmiştir. Şekil 1’de faktörlere ilişkin saçılma diyagramı görülmektedir.

Şekil 1. ÇOYGÖ faktör öz değerleri saçılma diyagramı

Şekil 1’e göre, öz değeri 1’den daha büyük on üç faktör olduğu, fakat öz değeri ve açıkladığı varyansı diğerlerinden daha yüksek iki faktör dikkat çekmektedir. Yapılan varimax (dikey) döndürme sonucunda faktör yük değeri .30’un altında bulunan 20 madde çıkarılmıştır. Yapılan nihai analiz sonrası AFA sonuçları Tablo 2’de sunulmuştur.

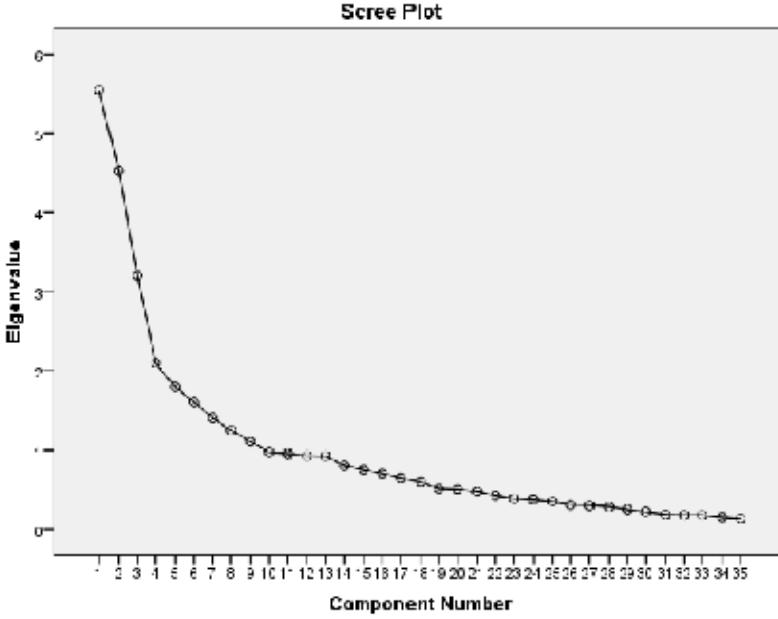
Tablo 2. ÇOYGÖ faktör yük değerleri

Madde	Faktör-1	Madde	Faktör-2
M55	0,632	M53	0,691
M44	0,632	M50	0,665
M57	0,622	M31	0,625
M18	0,609	M49	0,615
M48	0,599	M23	0,615
M47	0,579	M39	0,609
M2	0,541	M45	0,608
M4	0,533	M36	0,592
M42	0,526	M13	0,530
M15	0,522	M3	0,468
M17	0,517	M56	0,462
M43	0,510	M16	0,437
M34	0,500	M58	0,418
M6	0,495	M21	0,399
M46	0,478	M11	0,397
M38	0,455		
M14	0,419		
M32	0,418		
M30	0,392		
M40	0,366		
M9	0,335		
M25	0,328		
M37	0,320		
M28	0,319		

Tablo 2’de görüldüğü gibi, ÇOYGÖ ölçek toplam varyansının %35,72’sini açıklayan iki faktörden oluşmaktadır. Veriler, ölçeğin geçerli olduğunu göstermektedir. İki faktörlere ait maddeler gözden geçirilmiş ve 1.Faktör Olumsuz Tutum (24 madde) ve 2.faktör Olumlu/Demokratik Tutum (15 madde) olarak isimlendirilmiş, ölçek 39 maddeden oluşmuştur.

ABTÖ madde analizleri

Yapılan KMO testi .70, Bartlett küresellik testi anlamlı ($p<0,01$) bulunmuş, veri setinin faktör analizine uygunluğuna karar verilmiştir. İlk yapılan analiz sonrası, öz değeri 1'den büyük 17 faktör ortaya çıkmıştır. Şekil 2'de faktörlere ilişkin saçılma diyagramı verilmiştir.

Şekil 2. ABTÖ faktör öz değerleri saçılma diyagramı

Şekil 2'de, öz değeri ve açıkladığı varyansı diğerlerinden yüksek olan üç faktörün daha baskın olduğu dikkat çekmektedir. Yapılan varimax dönüştürme sonucunda faktör yük değeri .30'un altındaki 24 madde çıkarılmış ve nihai analiz sonrası AFA bulguları Tablo 3'te sunulmuştur.

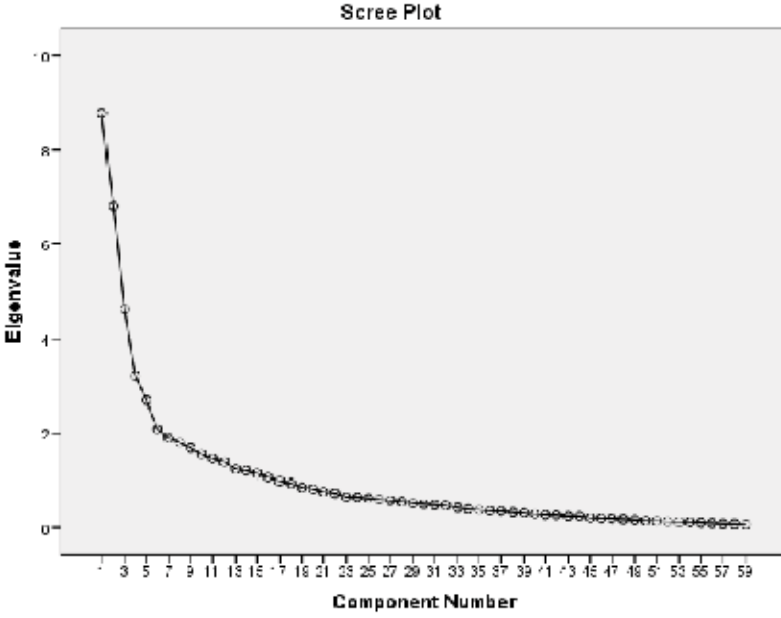
Tablo 3. ABTÖ faktör yük değerleri

Madde	Faktör-1	Madde	Faktör-2	Madde	Faktör-3
M47	0,775	M58	0,741	M45	0,646
M52	0,724	M9	0,683	M31	0,601
M33	0,668	M34	0,647	M12	0,563
M56	0,661	M43	0,644	M26	0,541
M46	0,622	M48	0,639	M36	0,538
M22	0,588	M55	0,636	M41	0,534
M59	0,558	M39	0,624	M40	0,520
M53	0,550	M11	0,599	M16	0,516
M38	0,549	M24	0,587	M32	0,494
M57	0,534	M19	0,400	M15	0,457
M1	0,529			M27	0,362
M14	0,365			M4	0,307
M50	0,318				

Tablo 3'te görüldüğü üzere, ABTÖ AFA sonuçları ölçeğin üç faktörden oluşmaktadır ve bu faktörler ölçek toplam varyansının %37,94'ünü açıklamaktadır. Elde edilen veriler, ölçeğin geçerli olduğunu göstermektedir. Üç faktöre ait maddeler gözden geçirilmiş ve 1.Faktör Demokratik Tutum (13 madde), 2.faktör Baskıcı ve Otoriter Tutum (10 madde) ve 3.Faktör Aşırı Hoşgörülü Tutum (12 madde) şeklinde isimlendirilmiş, ölçek 35 maddeden oluşmuştur.

EŞTÖ madde analizleri

Yapılan KMO testi .69, Bartlett küresellik testi anlamlı ($p<0,01$) bulunmuş, veri setinin faktör analizine uygunluğuna karar verilmiştir. İlk analizde, öz değeri 1'den daha büyük 16 faktör saptanmış ve bu faktörlerin öz değerleri saçılma diyagramı Şekil 3'te verilmiştir.

Şekil 3. EŞTÖ faktör öz değerleri saçılma diyagramı

Şekil 3'te, EŞTÖ için öz değeri ve açıkladığı varyansı diğerlerinden yüksek olduğu görülen üç faktörün daha baskın olduğu dikkat çekmektedir. Yapılan varimax döndürme sonrası, faktör yük değeri .30'un altındaki 26 madde ölçekten çıkarılmış ve nihai analiz sonrası EŞTÖ AFA bulguları Tablo 4'te görülmektedir.

Tablo 4. EŞTÖ faktör yük değerleri

Madde	1. Faktör	Madde	2. Faktör	Madde	3. Faktör
M54	0,775	M9	0,788	M51	0,677
M44	0,750	M14	0,739	M52	0,677
M32	0,730	M4	0,671	M25	0,650
M29	0,720	M27	0,636	M7	0,592
M57	0,672	M43	0,592	M26	0,592
M1	0,642	M46	0,563	M24	0,575
M40	0,630	M6	0,563	M33	0,563
M47	0,598	M20	0,537	M13	0,500
M18	0,580	M8	0,456	M30	0,496
M56	0,567	M17	0,412	M34	0,468
M36	0,468			M12	0,395
M11	0,376				

Tablo 4’te görüldüğü üzere, EŞTÖ AFA sonuçları ölçek üç faktörden oluşmaktadır ve bu faktörler ölçek toplam varyansının %40,87’sini açıklamaktadır. Elde edilen veriler, ölçeğin orta düzeyde geçerli olduğunu göstermektedir. a işaret etmektedir. Üç faktöre ait maddeler gözden geçirilmiş ve 1. faktör Demokratik Tutum (12 madde), 2. faktör Baskıcı ve Otoriter Tutum (10 madde) ve 3. faktör Aşırı Hoşgörülü Tutum (11 madde) şeklinde isimlendirilmiş, ölçek 33 maddeden oluşmuştur.

Güvenirlilik Çalışmaları

Güvenirlilik, uygulamalar sonrasında aynı sonuca ulaşılması veya benzer şartlarda aynı ölçme aracıyla ölçülen bir özelliğin ölçümlerinde tutarlı sonuçlar elde edilmesi, ölçülmek istenen özelliğin hatasız olarak ölçülebilme derecesidir (Kan, 2006). Bu çalışmada, her üç ölçek için Cronbach Alpha güvenirlilik katsayısına bakılmıştır. İlk uygulamanın ardından yaklaşık dört hafta sonra ÇOYGÖ 26 ebeveyne, ABTÖ 25 ebeveyne ve EŞTÖ 32 ebeveyne tekrar uygulanmış ve test-tekrar test korelasyonlarına bakılmıştır. Ayrıca ölçeklerin iki yarım test güvenirliliğine bakılmıştır. Tablo 5’te ölçeklere ilişkin güvenirlilik katsayıları verilmiştir.

Tablo 5. Ölçeklere ait güvenirlik katsayıları

Ölçekler	Cronbach Alfa güvenirlik katsayısı	Test-Tekrar Test Korelasyonu	İlk ve son %27'lik grupların madde ortalamaları p değeri
ÇOYGÖ			
Olumsuz Tutum	0,86	0,82	p<0,01
Olumlu/Demokratik Tutum	0,83	0,71	
ABTÖ			
Demokratik Tutum	0,83	0,77	p<0,01
Baskıcı ve Otoriter Tutum	0,83	0,87	
Hoşgörülü Tutum	0,75	0,78	
EŞTÖ			
Demokratik Tutum	0,87	0,72	p<0,01
Baskıcı ve Otoriter Tutum	0,81	0,85	
Aşırı Hoşgörülü Tutum	0,76	0,79	

Tablo 5'te görüldüğü gibi ölçeklere ait Cronbach Alfa güvenirlik katsayıları ve test-tekrar test güvenirlik katsayıları 0,70 ve üzerindedir. İlk ve son %27'lik grupların madde ortalama puanları istatistiksel olarak anlamlıdır (p<0,01). Tüm bu sonuçlar, her üç ölçeğin de ölçülmesi amaçlanan durumu ölçmede güvenilir olduğu şeklinde yorumlanmıştır.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Ortaokul dönemi çocuğu olan anne ve babaların çocuk yetiştirme konusundaki görüşleriyle tutumlarının belirlenmesi amacıyla üç farklı ölçek geliştirme çalışması yapılmıştır. Çalışma sonucunda Çocuk Yetiştirmeye İlişkin Görüşler Ölçeğinin 39 madde ve iki alt boyutlu yapısının, ortaokul dönemi çocuğa sahip anneler ve babaların çocuk yetiştirmeye yönelik görüşlerinin belirlenmesinde; Anne-Baba Tutum Ölçeğinin 35 madde ve üç alt boyutlu yapısının, ortaokul dönemi çocuğa sahip anneler ve babaların kendi çocuk yetiştirme tutumlarını değerlendirmede; Eşlerin Çocuk Yetiştirme Tutumlarını Değerlendirme Ölçeğinin 33 madde ve üç alt boyutlu yapısının, ortaokul dönemi çocuğa sahip anneler ve babalarının birbirlerini gözlemlerine dayalı

lı olarak çocuk yetiştirme tutumlarını değerlendirmede geçerli ve güvenilir ölçme araçları olduğu belirlenmiştir. ÇOYGÖ alt boyutları Olumsuz Tutum ve Olumlu/Demokratik tutum olarak isimlendirilmiş, ABTÖ ve EŞTÖ alt boyutları Demokratik Tutum, Baskıcı ve Otoriter Tutum, Aşırı Hoşgörülü Tutum olarak isimlendirilmiştir. Ölçek formları okul öncesi, ilkokul ve ortaokul dönemi çocuğa sahip anne-babalar için uygulanıp faktör analizleri ayrı ayrı yapılmıştır. Bu çalışmada ele alınan ölçeklerin çocuğu ortaokula devam eden anne-babalara uygulanabilirliğini ifade etmesi açısından “C” formu şeklinde isimlendirilmesi uygun görülmüştür. Böylece çocuğu ortaokula devam eden anne ve babalara yönelik ölçeklere “Çocuk Yetiştirmeye Yönelik Anne-Baba Görüşleri Ölçeği (ÇOYGÖ) C Formu”, “Anne-Baba Tutum Ölçeği (ABTÖ) C Formu” ve “Eşlerin Çocuk Yetiştirme Tutumlarını Değerlendirme Ölçeği (EŞTÖ) C Formu” isimleri verilmiştir.

Bir konuya ilişkin görüşlerin, davranışları ve tutumları etkilediği bilinmektedir. Tutumların belirlenmesi konusunda, bireylerin daha ziyade görüşlerini ifade ederek kendilerini değerlendirdikleri düşünülebilir. Her ne kadar görüşler tutumlar üzerinde etkili olsa da bireylerin görüşleri ve tutumlarının ayrı ayrı değerlendirilmesi, özellikle eşlerden birinin diğerini gözlemine dayalı olarak değerlendirilmesi daha güvenilir sonuçlar sunabilir. Yapılacak bilimsel çalışmalarda, anne-babaların çocuk yetiştirmeye yönelik tutumlarının belirlenmesinde konuyu görüş, tutum ve eşlerin gözlemine dayalı olarak farklı açılardan değerlendirilmesinin oldukça anlamlı sonuçlar sunacağı öngörülmektedir.

Ek Bilgi

Karabük Üniversitesi BAP birimine desteğinden dolayı teşekkür ederim (Proje no: KBÜ-BAP-16/1-KP-073). Çalışma 9-11 Mart 2018 tarihinde 1.Uluslararası İKSAD Sosyal Bilimler Kongresi’nde sözel bildiri olarak sunulmuştur.

KAYNAKLAR

Aksoy, P. (2016). *Aile İçi İlişkiler ve İletişim*. Baran, G. (Ed.) *Aile Yaşam Dinamiği* (ss.67-103). Ankara: Pelikan Yayıncılık.

Baran, G. ve Yurteri Tiryaki, A. (2016). *Aile Yaşam Döngüsü*, Baran, G. (Ed.) *Aile Yaşam Dinamiği (Ss.1-24)*. Ankara: Pelikan Yayıncılık.

Büyüköztürk, Ş. (2003). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*. İstatistik, Araştırma Deseni Spss Uygulamaları ve Yorum. Ankara: Pegem A yayıncılık.

Çağdaş, A. (2012). *Anne-Baba-Çocuk İletişimi*. Ankara: Eğiten Kitap.

Connolly, I., ve O'Moore, M. (2003). Personality And Family Relations of Children Who Bully, Personality And Individual Differences, 35 (3), 559-567.

Çetin, İ. (2017). Tutum nedir? Tutumların Özellikleri. Erişim: http://www.tavsiyeediyorum.com/makale_9597.htm, 19.01.2017.

Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G. ve Büyüköztürk, Ş. (2010). Sosyal Bilimler İçin Çok Değişkenli İstatistik Spss ve Lisrel Uygulamaları, Ankara: Pegem Akademi.

Eisenberg, N., Zhou, Q., Losoya, S. H., Fabes, R. A., Shepard, S.A., Murphy, B. C., Reiser, M., Guthrie, I. K. Ve Cumberland, A. (2003). The Relations for Parenting, Iffortful Control And Ego Control To Children's Emotional Expressivity, Child Development, 74 (3), 875-895.

Ercan, İ. ve Kan, İ. (2004). Ölçeklerde Güvenirlik ve Geçerlik. *Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 30 (3), 211-216.

Erkan, S. (2013). *Aile ve Aile Eğitimi Ile İlgili Temel Kavramlar*, Temel, F. (Ed.) *Aile Eğitimi ve Erken Çocukluk Eğitiminde Aile Katılım Çalışmaları* (ss. 3-43). Ankara: Anı Yayıncılık.

Gezen, G. (2013). Geçerlik, Tavşancıl, E. (Çev.Ed.), *Psikolojik Test ve Değerleme Testlere ve Ölçmeye Giriş* (Ss.172-207), Ankara: Nobel Yayıncılık.

Jeong, J. (2004). Analysis of The Factors And The Roles Of Hrd In Organizational Learning Styles As Identified By Key Informants At Selected Corporations In The Republic of Korea, Phd Thesis, Texas A&M University, USA.

Kalaycı, Ş. (2009). *Spss Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri*. Ankara.

Kan, A. (2013). *Test Geliştirme, Tavşancıl, E. (Çev.Ed.), Psikolojik Test ve Değerleme Testlere Ve Ölçmeye Giriş* (Ss. 233-276), Ankara: Nobel Yayıncılık.

Kan, A. (2006). *Ölçme Araçlarında Bulunması Gereken Nitelikler*, Tan, H. (Ed.) *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme* (ss. 87-138), Ankara: Anı Yayıncılık.

Kepçeoğlu, M. (2001). *Psikolojik Danışma ve Rehberlik*. İstanbul: Alkım Yayınevi.

Liyanage, K. C., Prince, M. J. ve Scott, S. (2003). Mother-Child Joint Activity and Behavior Problems of Pre-School Children, Journal Of Child Psychology And Psychiatry, 44 (7), 1037-1048.

Özabacı, N. ve Erkan, Z. (2014). *Aile Danışmanlığı, Kuram ve Uygulamalara Genel Bir Bakış*. Ankara: Pegem Akademi.

Özyürek, A., Begde, Z., Özkan, İ. ve Yavuz, N. F. (2013). Okul Öncesi Öğretmenlerinin Bakış Açısına Göre Ailedeki Yaşlı Bireylerin Ebeveyn Tutumları ve Çocuk Davranışları Üzerindeki Etkisi, VII.Ulusal Yaşlılık Kongresi, S.273-278. 23-25 Mayıs, Karabük.

Özyürek, M. (2010). *Engellilere Yönelik Tutumların Değiştirilmesi*. Ankara: Kök Yayıncılık.

Seydoğulları, S. Ü. (2008). Demokratik ve otoriter ana baba tutumlarının lisede öğrenim gören öğrencilerin ahlaki yargı yeteneğine etkisi. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Sakarya Üniversitesi, Sakarya.

Tezbaşaran, A. A. (2008). Likert tipi ölçek hazırlama kılavuzu (e-kitap). Erişim: http://www.academia.edu/1288035/Likert_Tipi_Ölçek_Hazırlama_Kılavuzu.

Turan, İ., Şimşek, Ü. ve Aslan, H. (2015). Eğitim araştırmalarında likert ölçeği ve likert tipi soruların kullanımı ve analizi, Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 30, 186-203.

Üstün, E. Y. (2013). *Etkili Aile-Okul-Toplum İlişkileri, Temel, F. (Ed.) Aile Eğitimi Ve Erken Çocukluk Eğitiminde Aile Katılım Çalışmaları (Ss. 230-244)*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Extended Abstract

Attitudes represent emotions, thoughts and beliefs about a person, object or ideas. Attitudes are acquired through learning and can be changed through experiences. Through the influence of attitudes, one behaves towards the individuals, objects or events in a certain way. However, due to the cognitive and affective dimensions of the attitudes in addition to their behavioral dimension, it is difficult to assess the attitudes. Parenting attitudes are usually examined based on the self-evaluation of the individuals. However, more meaningful and reliable data can be obtained when the views, attitudes, and the information based on the observations of other related individuals are also evaluated. In the present study, three different scales were developed in order to determine the views and attitudes of mothers and fathers on raising children based on the need to evaluate their views and attitudes on the topic separately. Based on the literature review conducted on the topic, items that reflected the parenting attitudes of the parents were identified. The items were determined based on the democratic, repressive-authoritarian, over-tolerant, overprotective, perfectionist and inconsistent attitudes. Each item was written in three different forms. In the instruction section of the scale forms, instructions for the participants were clearly listed, the items were randomly ordered, and the scoring was based on the five-point Likert type scale between "I completely agree" and "I completely disagree." A pilot scheme was conducted with a small group and the scale was reorganized based on the pilot scheme findings and it was considered that the reliability of the scale would negatively affected since it would take quite a time to apply the three scales to the same individual concurrently. Thus, three different study groups were formed for the application. The first study group included 112 mothers and 111 fathers (n=223) with middle school children, the second study group included 99 mothers and 100 fathers (n=199) and the third study group included 109 mothers and 105 fathers (n=214). In data analysis, scale factor structures were determined with EFA. For reliability, Cronbach's alpha coefficient, test-retest correlation, upper and lower 27% segment reliability were examined. Validity was determined by expert opinion for face validity. Conducted analyses demonstrated that the Views on Parenting Scale that included 39 items and two sub-dimensions was a valid and reliable measurement instrument to assess the views of the parents of junior high school children on parenting, the Parent Attitudes Scale that included 35 items and three-dimensions was a valid and reliable measurement instrument to determine the evaluations of the parents of junior high school children on their parenting attitudes, and Assessment of Parenting Attitudes of Spouses Scale

that included 33 items and three subscales was valid and reliable measure for the assessment of parenting attitudes of the spouses with children attending junior high school based on their observations of each other's attitudes. Views on Parenting Scale sub-dimensions were named as Negative Attitude and Positive/Democratic attitude, and the Parent Attitudes Scale and Assessment of Parenting Attitudes of Spouses Scale sub-dimensions were named as Democratic Attitude, Repressive and Authoritative Attitude, and Extremely Tolerant Attitude. The high Views on Parenting Scale scores indicate that the parental views on the related sub-dimension are more dominant. High Parent Attitudes Scale scores indicate that the parenting attitudes of the parents towards the parenting attitudes in the relevant sub-dimension are more dominant. High Assessment of Parenting Attitudes of Spouses Scale scores indicate that the parenting attitudes of the parents towards the parenting attitudes in the relevant sub-dimension are more dominant based on the spouse's views. As a result, it was concluded that the scale named Views on Parenting Scale Form was a reliable scale to determine the view of the parents on parenting, the scale named Parent Attitudes Scale Form was a reliable scale to determine the parenting attitudes, and the scale named Assessment of Parenting Attitudes of Spouses Scale Form was a reliable scale to determine the views of the couples on the parenting attitudes of each other. It is known that views on a subject affect the attitudes and behaviors on the same subject. It may be considered that individuals assess themselves by expressing their views on the determination of attitudes. Thus, it may be more reliable to evaluate individuals' views and attitudes separately, especially based on the assessment of one of the spouses on the other. In future scientific studies, it is considered that the assessment of the attitudes of parents towards parenting with different approaches based on the views, attitudes and observations of the spouses would provide significant results.